Published and distributed under permit (No. 707), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXIX. ЧИСЛО 66. ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ., ПОНЕДІЛОК, 21-го МАРТА, 1921. | VOL. XXIX. No. 66. JERSEY CITY, N. J., MONDAY, MARCH 21, 1921. | THREE CENTS

Що постановила Ліга Народів про Східну Галичину.

ДОКЛАДНИЙ ЗВІТ ПОРІШЕНЬ ЛІГИ НАРОДІВ ПРО ДЕРЖАВНЕ СТАНОВИЩЕ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ.

(Спеціяльна кореспонденція „Свободи").

ПАРИЖ, 2. марта. — Рішенне Ради Ліги Народів про межинародне положенне Східної Галичини звучить так:

1) Постанови мирового договору про права національних менчостий в Польщі не можуть бути примінені до Східної Галичини, бо Східна Галичина лежить поза межами Польщі.

2) Постанови про виконанне мандатів і про контролю Ліги Народів над мандаторами не можуть бути примінені до Східної Галичини, а то тому, що Польщі не уділено ніякого мандату на виконуванне управи в Східній Галичині.

3) В тій справі, яка тепер мається порішити, не можна також примінити постанов гагської конференції, а то тому, бо в тім часі, як сі постанови видано, Польща як держава ще не існувала.

4) Польща являється отже тілки фактичним мілітарним окупантом Східної Галичини, котрого то краю сувереном являються держави Антанти (Артикул 91. мирового дороговору в Сан Жермен).

Наслідком того Рада Ліги Народів постановляє предложені її жадання щодо державно-правного становища Східної Галичини і щодо відносин тамже предложити Раді Держав Антанти.

(Згадана тут конференція в Гаґі, в Голяндії, се так звана мирова конференція, котра була скликана бувшим царем Росії, Миколою II., і складалася з представителів ріжних держав, а котра приняла ріжні постанови про полагоджуванне ріжних межинародних справ в часі мира та у війні).

Справа зелізничих робітників перед Зелізничою Радою.

ПРЕДСТАВИТЕЛІ ЮНІЙ ЗАКИДАЮТЬ ВЛАСТИТЕЛЯМ ЗЕЛІЗНИЦЬ НЕЩИРЕ ПОСТУПОВАННЕ.

ШІКАҐО, 18. марта. — Представителі зелізничих юній перед федеральною зелізничою радою закидували властителям зелізниць, що вони поступають нещиро, бо ще рік тому назад вони заявлялися за предложеним юніями пляном полагоджувати всі непорозуміння межи зелізницями та робітниками через розсудженне кождої справи перед роземною радою для цілого краю. Коли більшість товариства властителів зелізниць заявилася за таким полагоджуванням непорозумінь, то менчість спротивилася сему. З часом предсідатель товариства, котрий стояв за більшостю, уступив, а ціле товариство попало під вплив менчости.

ЧОГО ХОЧУТЬ ЗЕЛІЗНИЧІ РОБІТНИКИ.

Начальник відділу зелізничих робітників при Американській Федерації Праці предложив федеральній зелізничій робітничій раді домагання зелізничих робітників, котрі він назвав „списом робітничих прав". Ось вони:

осьмигодинний день праці та відповідна заплата;
належита заплата за овертайм;
таке урядженне працюючих шифт, щоби робітникам забезпечено відповідні житеві умови;
відповідні правила та зарядження для робітничого безпеченства та здоровля;
докладне означенне праці для кождого рода робітників;
відповідні постанови про період челядництва;
чотири роки науки для механіків;
право кождої галузи робітників постановляти, яка організація має мати право заступати їх;
обмеженне старшинства до місцевих варстатів;
необмежене право організації.

КАБІНЕТ ГАРДІНҐА УВАЖАЄ СВОЇМ ПЕРШИМ ОБОВЯЗКОМ ПОМОЧИ ФАРМЕРАМ.

ВАШІНҐТОН, 18. марта. — На засіданню кабінету міністрів постановлено, що найпершою справою, котру має взяти під увагу нове правительство, є справа помочі американським фармерам, котрим тепер грозять великі втрати, як що американське правительство не поспішить їм на поміч. Всі галузи рільничого промислу, так управа збіжа, як випас худоби та молочарство, загрожені поважно конкуренцією заграниці та застоєм у фабричнім промислі.

СЕНАТОРИ ПРОТИ ЛІҐИ НАРОДІВ.

ВАШІНҐТОН, 18. марта. — Приїзд бувшого французького премієра Вівіяні до Злучених Держав, щоби провадити тут агітацію за приступленнем Злучених Держав до Ліги Народів та за підписанием мирового договору, знов рушив дискусію над Лігою Народів серед членів американського сенату, котрий остаточно буде рішати про відношенне Америки до сих справ. Сенатори більшости не хочуть навіть чути про заключенне мира так довго, як довго єю справу вяжуть з приступленнем до Ліги Народів.

СІМ СЛУЧАЇВ ВІСПИ В ОДНІМ МІСТІ.

ВЕСТ НЮ ЙОРК, Ню Джерзі, 18. марта. — Санітарні власти відкрили тут сім случаїв віспи. Через те стейтові власти зарядили строгу кварантану над цілим містом.

МАЮТЬ ПЕРЕСЛІДУВАТИ ТИХ, ЩО ВТІКАЛИ ПЕРЕД ДРЕФТОМ.

ВАШІНҐТОН, 18. марта. — Воєнний департамент постановив оголосити імена тих, що утікали перед воєнним дрефтом (асентерунком) підчас великої війни. Таких втікачів має бути в Злучених Державах понад 160,000. Кождий утікач може бути арештований там, де його найдуть.

АМЕРИКАНСЬКА ПІДВОДНА ЛОДКА НАТХАЛА НА ПІДВОДНУ СКАЛУ.

Підводна лодка американської фльоти, відома як Субмарін Н. 2, заїхала коло першої години по полудни в четвер на підводну скалу недалеко від морського маяка на Воч Гил, яких 15 миль від міста Ню Лондон в стейті Конетикат. Випадок случився підчас приливу моря. Підводна лодка віхала на скали, з котрих вона не могла видобутися тим більше, що незадовго наступив відплив моря. Морякам не грозить жадна небезпека і вони далі лишилися в судні, хоч положенне лодки є небезпечне: якби так прийшли великі филі, то вони могли6 наробити лодці поважної шкоди. З поблизких портів вислано богато лодок на ратунок.

НОВА ВІРА НЕ МАЄ ПОВОДЖЕННЯ.

В мормонській церкві, котра має свій осідок в місті Солт Лейк Сити, в стейті Юта, а котра признала многоженьство для сеї мужеських членів, поки американські власти не заборонили сего, мала недавно нове „обявленне". Серед членів сеї церкви появилася нова наука, котру голосив Мойсей Ґандмандсон, бувший учитель музики на Бриґгем Янґ Юніверсіти. Він навчав, що він дістав обявлення з висока, що женщини повинні бути власностю громади. До його науки прилучилося дуже скоро одинайцять вірних мормонської церкви, так мущин, як і жінок. Ідучи за „голосом з висока", він „пожертвував" свою жену, себто понехав її для другої. Однак жінка не повірила в таке примінене науки, даної з висока, і пізвала мужа та всіх його прихильників перед суд церкви. І тепер доносять з Солт Лейк Сити, що рада мормонської церкви прокляла цілу науку про пожертвуванне один жінок другим, як називав свою науку Ґандмандсон, і викляла його з усіми його прихильниками. Пані Ґандмандсон має восьмеро дітий.

СТРАШНИЙ НАПАД БОЖЕВІЛЬНОЇ ЖЕНЩИНИ.

Зі Спрінґфілд, Месечузетс, доносять про страшну подію, яка скоїлася в Чікопі. Берта Вевюрська дістала наглого нападу божевілля, напала на своїх синів зі сокирою в руках і покалічила їх тяжко. Трилітний хлопчина Казимир погиб ще того самого дня, а 18-місячного Франка відставлено до шпиталю, де він помер на другий день від тяжких порубань голови. Батько родини був тоді в костелі, як йому донесено, що в його домі діється щось недоброго. Коли він вбіг в хату, він застав своїх дітий, качаючихся в калюжі крови; жена майже без памяти лежала окервавлена на ліжку.

НЕ ДОВГО ТІШИВСЯ.

Гарвін, федеральний суддя в Бруклині, підписав вчора присуд, що федеральні прогібіційні агенти мають звернути Франкови Сперанціова забрану в него горівку, вино і пиво, котре разом мала яких 20.000 долярів. Суддя приказав звернути напитки тому, що федеральні агенти забрали їх не маючи на се „варанту" (судового дозволу) на перешуканне дому. Через те забранне горівок було безправне. Сперанціова забрав горівку від агентів, але ледво привіз її домів, як ті самі агенти заявилися в нього в друге, сим разом уже з відповідним варантом і забрали горівку ще раз, сим разом уже на віки.

ВОЛІВ СМЕРТЬ ЯК ШКОЛУ.

В місті Йонкерс коло Ню Йорку найдено тіло 16-літного хлопчини повішене на шнурі в пивниці. Поліція зробила слідство і переконалася, що хлопчина поповнив самоубійство. Причиною очайдушного кроку було те, родичі дорікали йому, що він ходить поза школу. В день трагічної події родичі не згодилися на просьбу хлопчини остатися дома. Хлопчина вийшов з хати і не приходив назад, хоч час школи уже давно минув. Родичі післали його брата пошукати його, і він зайшов до переруба на вуглє в пивниці, де й натикнувся на неживе тіло брата, завішене на штурі.

ЗЛОДІЙ ОБЖАЛОВАНИЙ ЗА 200 КРАДЕЖИЙ.

Перед судом в Шікаго ставав обжалований за 200 крадежий бувший полісмен Чарлс Камінгс. Як спільників його обжаловують ще двох других мущин, в котрих домі поліція найшла підчас ревізії перли вартости 4,000 долярів та щість самострільних револьверів. Камінгс признався поліції до більше як 30 крадежий, о котрі його посуджують. Він каже, що він має велику популярність серед жінок. „Як маєш гроші, то можеш мати вино, а як маєш вино, то можеш мати женщини", — каже бувший полісмен тоном бувалого і опитливого чоловіка. Межи рабунками доконаними ним та його спільниками, є обрабованне 25 склепів Атлентик енд Песифик Ко.

ЧЕРЕЗ ГОЛОД ЇДЯТЬ ПСІВ.

До Отави, столиці Канади, приїхав др. Волтен, місіонар англійської церкви, котрий веде місіонарську роботу серед Індіян та Ескімосів над Заливом Гудсона, і заявив, що Ескімоси та Індіяни терплять сего року таку страшну нужду та голод, що убивають та їдять своїх псів, не дивлячись на те, що вся комунікація в північних краях опирається на псах, котрі тягнуть саночки. Через те канадійське правительство думає спровадити нещасним Індіянам та Ескімосам рени, себто північні олені, котрі в декотрих північних краях справують ту саму поцтову службу коров та коний.

РОСІЙСЬКІ РЕВОЛЮЦІОНЕРИ ВТІКАЮТЬ ДО ФІНЛЯНДІЇ.

ГЕЛСІНҐФОРС, столиця Фінляндії, 18. марта. (Есосіейтед Прес). — Генерал Козловський, провідник російських революціонерів, котрих большевики виперли з Кронштаду, сьогодня представив хід подій в часі революції.

Він каже, що дня 2. марта с. р. кронштадське правительство повідомило Петроград, що воно не признає советської власти. Советських комісарів і провідників фльоти арештовано, а вибрано комітет моряків і робітників.

Бувші офіцири предложили свої услуги і дня 3. марта утворено совет.

Військові люди радили вдарити на Ораніенбавм, над Фінським заливом проти Кронштаду, але Тимчасовий Комітет відмовився, а залога зачала оборону кранштадської крiпости.

Ворожі напади ставали острійші кождого дня, а коли залога бачила, що не може їх відперти, була змушена до відступу.

Фінляндські військові сторожі в Теріоці дістали наказ від свого правительства зібрати оруже, розкинене збігцями, серед якого самих рушниць є 10.000.

Пять тисяч революціонерів вже перейшло фінляндську границю, а сподіваються, що їх число перейде 15.000.

Революційна кіннота є далі доброго духа, а серед піхоти зберегласл добра карність.

Цілу ніч збігці прибували до фінляндської границі. Деякі ідуть пішки, а другі ідуть санками і везуть зі собою поживу.

Мале число збігців віддано під кварантанну, а решту уміщено в концентраційних таборах. Фінляндські граничні сторожі звозять ранених і немічних.

Американський Червоний Хрест дає збігцям поживу і обіцяв їм поміч.

ПОЛЬСЬКО-РУМУНСЬКО-ЧЕСЬКО-СЛОВАЦЬКА УМОВА.

ПАРИЖ, 18. марта. — Польща, Румунія і Чехословаччина заключили умову для взаїмної оборони проти советської Росії.

СТЕФАН ПІШОН ТЯЖКО ХОРИЙ.

ПАРИЖ, 18. марта. — Стефан Пішон, бувший французький міністер заграничних справ і делеґат на версальській мировій конференції, лежить тяжко хорий від удару на апоплексію.

БОНАР ЛО УСТУПИВ З БРИТІСЬКОГО КАБІНЕТУ.

ЛОНДОН, 18. марта. — Бонар Ло, член британського кабінету і правительственний провідник в палаті громад, уступив зі свого становища.

Причиною його резиґнації є тяжка недуга, кажуть, що апоплексія.

Українці побили большевиків на Поділлю.

УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ВІЙСЬКА ПРОГНАЛИ МОСКОВСЬКИХ НАЇЗНИКІВ З МОГИЛЕВА І ЯМПОЛЯ І ВИБИЛИ КОМІСАРІВ.

БЕРН, (столиця Швайцарії), 18. марта (Есосіейтед Прес) — **Українська місія в Берні оголосила сьогодня, що українські народні війська здобули від большевиків два міста над Дністром Могилів і Ямпіль** (на Поділлю).

Українці убили всіх большевицьких комісарів і офіцирів.

Большевики підписали мировий договір з польськими панами.

ДАЮТЬ ПОЛЬСЬКИМ ПАНАМ УКРАЇНСЬКІ І БІЛОРУСЬКІ ЗЕМЛІ І НАРІД.

Прирікають здержатись від пропаганди проти шляхотської Польщі і заборонити всякі організації проти неї.

Додають їй 30 міліонів і увільняють від довгів.

РИҐА, столиця Латвії, 18. марта. (Есосіейтед Прес). — **По кількох місяцях переговорів остаточно сьогодня вечером підписали мир представники Росії, України і Польщі.**

Документ складається з 26 параграфів і 5 додатків.

Чотири перші параграфи означують **російсько-українсько-польську границю**, яка годиться з теперішною демаркаційною лінією з деякими змінами, **на підставі яких Польща дістає ще 3.000 квадратових миль коло Минска** (столиці Білоруси) **і на Полісю на українській границі.**

В 5 § всі сторони годяться взаїмно здержатись **від пропаганди проти сторін, підписавших мир, та заборонити на своїх територіях всякі організації, які ділали би проти інтересів других сторін, а також здержатися від вмішування до правління других сторін.**

Дальші параграфи відносяться до справ горожанства і відсилки горожан домів.

10 § приписує амнестію (помилуванне) за всі політичні проступки. 11 §. приписує віддалу Польщі Росією й Україною всіх воєнних добичний, бібліотек, архівів, збірок та інших річий, що мають національну, історичну і культурну вартість, а які забрано від Польщі по 1772 році.

13 §. мстить застороґу, що **Росія й Україна має заплатити Польщі 30 міліонів рублів в золоті,** протягом року по потвердженню (ратифікованню) мирового договору.

Параграфи 14—18 говорять про зелізничий матеріял і машинерію, про вирівнанне рахунків, вкладок і фондів.

19 §. увільняє Польщу від плачення довгів бувшої Росії.

Після 21 §. умовлюючі сторони мають зачати сейчас, або протягом 6 тижнів по затвердженню мирового договору, в справі заключення торговельних договорів та почтових телеграфічних умов.

22 §. позволяє на свобідний перевіз товарів, поки сі умови не будуть підписані.

В останніх параграфах говориться про звичайні зобовязання придержуватись договору, який має бути ратифікований до 30 днів.

Як Адольф Иоффе віддавав українські і білоруські землі польським панам.

ЛЬВІВСЬКИЙ ПОЛЯК, ДОМБСЬКИЙ, ДЯКУВАВ БОЛЬШЕВИКАМ ЗА ПРИЯЗНЬ ДЛЯ ШЛЯХОТСЬКОЇ ПОЛЬЩІ.

Иоффе в ночі на папері передавав Домбському міліони селянського українського і білоруського народу.

ЛОНДОН, 18. марта. — Російсько-польський мир підписано сьогодня в ночі о годині 9.30.

Доносять про се кореспондент лондонського „Таймса" з Риги, додаючи, що мир має бути ратифікваний до 30 днів в Минску (столиці Білоруси).

Після мирового договору Польща має дістати 30 міліонів рублів в золоті протягом 12 місяців. Услівя виплати гроший Польщі такісамі як були в прелімінарному (вступному) мировому договорі, а підвисшено тілки суму.

Загалом договір містить 26 параграфів.

По підписанню мирового договору голова польської делеґації Іван Дмбський (бувший співробітник ґазети „Курєр Львовскі") виголосив промову, в якій він просторо говорив про неволю і переслідуванне Польщі.

Він сказав, що нарешті, по невиносимих терпіннях Польща здобула самостійність і сподівається жити в приязнях з Росією і дати свободу (?!!) всім народностям в Польщі.

Він додав, що Польща все тямити-ме приязнь, серед якої переведено переговори.

Вкінці Домбський подякував правительству Латвії за її гостинність для мирових переговорів.

Остание засіданне відбулося в клюбі „Чорної Голови", що є домівскою латиських купців. В богато прикрашеній самі на стінах висіли великі портрети бувших російських царів.

Поляки увійшли до салі о годині 8.30 під проводом Івана Домбського і ґенерала Неґорева.

Російський головний уповноважений Адольф Иоффе, котрий також заступав Україну, провадив советську делеґацію.

Одинокі Українці, що були в делеґації, були Почубінський (Коцюбинський?) і Квірінг (Скрипник?).

Читанне мирового договору скінчено о годині 9.30 в ночі.

Іван Домбський підписав перший сей документ. Потім підписав Иоффе, Почубінський та інші представники.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES.		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Ситі і загряницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На рік	$10.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свобода": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

Американці про Східну Галичину.

Нюйорський дневник „Івнінг Пост" вислав був недавно до Польщі свого кореспондента Артура Рула, щоби розслідив і описав відносини в Польщі. Вернувшись до Америки, він опише, що бачив і чув в Польщі, про Польщу та про інші справи і річи, якими там інтересуються.

В попередню суботу та часопись, „Ню Йорк Івнінг Пост" (а також другі на провінції, котрі одержують тісамі кореспонденції) помістила довшу статтю Артура Рула про ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКЕ СУПЕРЕЦТВО В СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ.

Аби дістати добрі відомости про Східну Галичину, автор статті певно розмовляв з Поляками у Варшаві, столиці Польщі, і в Ризі, столиці Латвії, а може й Українця якого стрінув там при нагоді та розмовився з ним на яке питанне.

Длятого його стаття не вийшла добра щодо інформацій ані ясна щодо поглядів на них і загалом на Східну Галичину. Одначе мимо того автор, вірний званю американського редактора, старався представити відносини у Східній Галичині, оскільки міг, безсторонно. Що се йому вповні не вдалось, виною того се, що він не був у Східній Галичині; що не розмовляв на місці з Українцями; не пізнав їх недолі і теперішньої неволі.

На вступі своєї статті Артур Рул згадує, що справа Східної Галичини є дуже непокоюча, ізза суперечних домагань Українців і Поляків про визначенне полуднево-східної польської границі. Грають там ролю, каже, ріжниці расові, релігійні і міжнародної політики, а богаті копальні нафти видвигають також економічне питанне.

Згадує про те, що галицькі Українці є одної національности з дніпрянськими і про те, що як на Україні царі були заборонили українську мову, Львів, столиця Галичини, сталась була осередком національного руху цілої Галичини.

Далі Рул виявив уже незрозумінне річи, пишучи, що Австрія не давила Українців так як Росія, але, навпаки дала їм школи і позволила навіть на кілька катедр у львівському університеті. Він повинен був знати, що Австрія яка була то була а всетаки мала якусь конституцію. Вправді Габсбурґи нарушували її особливо в некористь галицьких Українців, алеж уже цілком скасувати її не могли, хоч як того була-б собі бажала польська шляхта. Лише та конституція дала їм змогу — здобути, але нічого не — дістали.

Потім згадує, що Австрійці і Німці використовували Українців проти своїх ворогів, але признає, що український рух мав за собою свою власну дійсну силу.

Відтак каже він, що давнійше Австрійці не лише уживали Українців проти Росії, але й Поляків проти Українців і Українців проти Поляків. З того є лише те правда, що Австрія уживала Поляків проти Українців. Проти Росії вона не уживала Українців, бо за польського правління в Галичині москвофільський рух мав не лише повну свободу але й підперте. А вже смішне є говорення, що Австрія уживала Українців проти Поляків. Як могла вживати їх проти Поляків, коли Полякам віддала була Українців в неволю, навіть на підставі цісарських розпорядків Франца Йосифа, котрий для Поляків а проти Українців ломив конституцію.

Самому, видно, йому дивно виглядає таке твердження що Австрія підпирала Українців, коли додає згадку про кроваву боротьбу галицьких Українців проти польського панованя, хотяй східно-галицькі шляхтичі, яких стрічав у Варшаві, казали, що се не правда, бо в Галичині Українці з Поляками дуже добре жили.

Опісля згадує про населенне Східної Галичини і каже, що з польської статистики виходить, що там є 58% Українців а 39% Поляків, додаючи, що Українці певно з тою статистикою не згодяться. Не лише Українці, але кождий простий рахунок з тою статистикою не згодиться, бо з тої статистики виходить, що Жидів, Німців і інших в Східній Галичині є все 3%, коли ж є звісно, що Жидів там є 14%, отже деж ділось 11% самих Жидів? А як Поляки потрафили зісти тілько Жидів, то певна річ, що й Українців зїли не меньше. Справедлива статистика виказує, що Поляків у Східній Галичині є стілько, або трохи меньше як Жидів. Українців є не 58%, але до 75%, або ¾ усього населення.

Потім Рул подає погляди Поляків, що нібито, чи Східна Галичина піде до України чи під Польщу, то одна із сторін мусить терпіти, бо ніби до України пішло би 1,500.000 галицьких Поляків, а знов під Польщу пішло би 3,200.000 галицьких Українців. Вже в тім числі є велика ріжниця, а коли взяти на увагу дійсну правду, іменно, що Поляків нема більше як 600 до 700 тисяч душ, а Українців 4 міліони, то справа іще інакше представиться.

Вкінці автор подає смішний і курйозний погляд польського професора, бувшого ректора львівського університету (може, Твардовського), про котрого каже, що се типічний галицький „інтелігент". Він казав, що Поляки є заслабі до політичної організації, коли їх порівнати з Німцями, але Українці, каже, ще меньше спосібні до політичної організації, бо в них є наклін до анархізму. Вони, каже, ніколи не зорганізували держави в цілій своїй історії, але все політично лучилися із сусідами. Однак автор статті не потребував аж „професора" і „ректора"; радше нехай би глянув до історії, а переконався би, що Українці створили були сильну київську державу, потім Галичу, котру Ляхи напали в 1340 році; потім козацькі республики, котрі впали не через анархію як польська „ржечпосполіта", але через московський забір. А вкінці Українська Галицька Республика в 1918/9 була без порівнаня ліпше зорганізована і ведена ніж „ржечпосполіта" Пілсудського, і впала теж не через внутрішню анархію, а через новий напад Польщі.

Як видно, автор не дуже вірить польським баналюкам, але не провіривши як слід справи, він подає річ так, що шкодить правді і справедливости.

Зарадити сьому повинні старатись Українці, подаючи від часу до часу правдиві інформації про українську справу, а зокрема про справу Східної Галичини.

100.000.000 МАРОК НА ПОБОРЮВАННЄ САМОСТІЙНОСТИ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ.

(Надіслан а стаття).

Зі Львова прийшла така новинка:

ЛЬВІВ, 20. лютого, 1921 (приватною дорогою). — Тутешня польська газета „Курєр Львовскі" пише, що пропаганда західно-українського правительства д-ра Петрушевича заграницею стала так небезпечна для польського панованя в Галичині, що варшавське правительство рішило виплатити окремий кредит 100 міліонів марок на поборюванне Петрушевича в Західній Европі і в Америці. Гроші ті вже виплачено і роботу зачато.

А ЩО МИ НА СЕ?

Кілька тижнів тому прибув до Америки звісний музика, а тепер політик, Ігнац Падеревский. Ще заки він приїхав, вже появились в американських газетах рекламові вістки, що осьто така-то звісна особа приїздить до Америки. Як тільки він висів з корабля, появились в американських газетах розмови з ним, в котрих він казав, як то Польща тяжко бідує, боронячи весь світ і Америку перед большевиками.

За кілька днів він уже мав велике польське віче в Пітсбургу, Па., а властиво зїзд американсько-польських політичних організацій. Там він сказав, що „ойчизна в небезпеченьстве", же може сен скурчиць" і візвав усіх американських Поляків поспішити на політичну поміч Польщі. Зокрема сказав він: треба роботи велику пропаганду в користь Польщі серед американських сенаторів, конгресменів, газетярів, банкирів і т. д. На се — сказав він—треба гроший, гроший і ще раз гроший. Він сам дав сейчас таки на вічу 2.000 долярів на ту ціль; два ксьондзи дали 5.000 і 2.000, богато інших учасників по 1.000 долярів инші по 500 дол., 200 дол. і т. д. Разом на одній листі польский нараді зібрав Падеревский на свою пропаганду в Америці около **$50.000.**

Вся польська суспільність і вся польська преса в Америці — без ріжниці „партій — поперла Падеревского. Всі взивають до складок на його акцію, а ніхто з них не каже, що „нічого не треба робити". Як доносять приватними дорогами, доси — за несповна три тижні — американські Поляки зібрали вже **чверть міліона долярів** на політичну пропаганду Падеревського.

Маючи такі гарні гроші, Падеревський не дармує. Він туне сам. З ним приїхала ціла місія. Перше всего забезпечили собі прихильність великих газет.

Далі взялись Падеревскі з компанією обробляти впливових людий. Падеревский має ту добрих знакомих: Мак-Кормика, Моргентава, Гувера, та иниших. Він кинувся між них. Його приятелі зробили для него великий банкет в Астор готели, де запрошено самі американські „риби". Промовляли „риби" і витали музика як „воскресителя Польщі" і як „мурой цивілізації проти варварства". Промовляв і музика та кадив-кадив Американцям і їх „ледіс", що тільки в Америці є справедливість та тому саме Америка попирала Польщу. З окрема кадив Гуверови. А тепер, знов треба підпори, бо Польща нікого так не любить як Америку!

Але й то не все. Ще музика-політик не стравив добре того, що зїв на бенкеті, а вже — дивіть! — є в Вашінгтоні, вже говорив з секретарем стану Гюзом, то знов з головою комісії для заграничних справ Лоджом, то знов з тим чи иншим впливовим сенатором. Звиваєсь, як вюн в окропі, їздить, розмавляє, переконує, обіцює, нашіптує — робить політику. І може її робити — бо має за що.

А його „комісія", що приїхала з ним, також робить. Ходить на Вол стріт, по банках і тростах, наче той гандлес-та обіцює американським бизнесменам продати їм крадене добро — східно-галицьку нафту, галицькі зелізниці то що—аби тільки Американе помогли Польщі.

В чім же то Америка має помогти Польщі? В двох справах: в тяжкім фінансовім положенню Польщі і **в справі Східної Галичини.** Польща програє в Европі справу Східної Галичини. Тому прийшла шукати помочи Америки. Як вона хоче дістати ту поміч? А ось так, що **обіцює Американам східно-галицьку нафту та зелізниці,** а за то Американе мали би помогти, аби Галичина таки осталa при Польщі!

Так звиваються Падеревскі і Поляки в Америці. І то добре звиваються! Треба їм се признати.

А що ми на се, американські Українці?

Чи звиваємося ми так, як Поляки?! Чи доходить наш голос до Гардінга, Гюза, Лоджа, Гувера? Чи ми обзиваємось до Американців? Чи простуємо там брехні Падеревского? Чи представили ми Американам, як гарно Ляхи господарять в Галичині? Де є книжка про кріваві звірства Ляхів, про пострілиі, муки, насильства, гнилі тюрми і кримінали? Де є меморіяли до Гардінга і Гюза? Хто з нас розмавляв з ними, чи з Лоджем або Гувером? Чи звіщаємо сенатори, що діесь в Галичині? Хто з нас був у них, хто їм се сказав? — **Ніхто нічого не робить!** Лиш заплачені Ляхами чи Москалями агенти серед Українців кажуть: нічого не треба робити! Цента не дай!

І не даєм. Але й нічого не робимо. **Української політики в Америці нема.** За то є польська — Падеревського, московська — „Укр. Щоденних Вістий" та хрунівська — Бориська з „Народної Волі".

А ми кажемо, що ми є нарід, що заслугує на те, щоби мати волю. Чи справді заслугуємо?...

СНІЖАНКА.

Сніжинко, сніжинко, куди ти летиш —
В наряді, як жемчуг блискучім?
І перлами сяєш, палаєш, гориш,
Обнявшись з морозом тріскучим.

Твій вік коротенький, як сон, забуття,
Як казка таємна на зорях весни;
Під сонечка оком ти стратиш життя,
Загубиш, не вернеш... намріяні сни.

Сніжинко, сніжинко, куди ти летиш?...
Знесилишся, біда, мерцем упадеш.
Даремно надійно гориш і тремтиш —
Лиш сонечко гляне — на віки заснеш...

Гриць Круговий.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

ДОПИСИ

СТЕРЕЖІТЬСЯ БОЛЬШЕВИЦЬКИХ ОБМАНЦІВ!

Бостон, Месс.

Дві неділі тому назад з Бостону, Месс., виїхала група товаришів на радянську Україну. Чи поїхали вони від тутешніх „мальчиків" яко посли на Україну, чи яко нові кандидати на комісарські тепленькі крісла, того ми незнаємо. Знаємо лише те, що тутешні товариші помогли тим „послам", чим могли. В перший мірі фінансами, бо сі паничі ніколи тяжко не працювали і їх не могли мати, а дальше відправили їх хлібом і солию, щоби їм там як слід поцастилося.

Та чорт не спить.

Так звані „Українські Щоденні Вісти" в 62 ч. приносять вістку, що найголовнійша голова сеї делегації зовсім не поїхав на радянську Україну, але як у Бога за дверми швендяється по Джерзи Ситі, Н.Дж. Імя сього хитрого пташка є **Т. Ланової,** а псевдонім **Т. Л—й** (так він підписується під своїми дописами до „Єжедневніх").

В нас в Бостоні сей „білоручка" подавався за професора, з причини його короткого побуту між нами тяжко було довідатись, від чого він професор, від танців, від дзигарів, чи від блягування.

Отсим остерігаємо тих, між якими буде сей пан професор знаходитись, щоби не дали ані цента йому, коли він захоче збирати центи під претекстом виїзду на радянську Україну. На Україну він не поїде від них, як і від нас не поїхав, хиба що Дудкевич згодиться його особисто на парохід заладувати, як се він колись робив у Львові з небіжками свиньми за небіжки Австрії.

Не поїде на Україну сей паничь ще й тому, що на Україні тепер клич „Хто не робить, той не їсть", а наш господин-товариш Ланової, хвала Богу, їсти любить.

Чопенко.

—o—

НА ПОМІЧ РІДНОМУ КРАЄВИ.

Справозданнє У. Н. Комітету в Миннеаполис, Минн.

Як було оголошено, У. Н. Комітет вислав недавно через Американсько-Українське Бюро в Ню Йорку $150.00 до Українського Горожанського Комітету у Львові. Тепер ділимося вісткою, що завдяки аматорам: Петра Андрущак, Анни Федорців, Марії Процай, Петра Гайви, Ів. Федорців, Теодори Котович, Анни Процай, Василя Мельника, Меляній Мельниківської, Івана Шмігановського, Франка Йоссковського, Ксені Парій, Юлії Степанчак, Михайла Блажкевича і Стефана Романюка призбирано суму $67.13 Вище згадані аматори відіграли трагедію в 5 актах „Вернувсь з Сибіри" і весь дохід признаючено на поміч рідному краєви. Ів. Сухорович жертвував $3.00, В. Кліщ $2.00, Д. Гусак $1.00, діти заколядували $11.30, о. М. Данилович зібрав в церкві $14.30, разом сума $99.33.

З тих гроший вислано через Американсько-Українське Бюро до Відня на руки д-ра С. Дністрянского для студентів $25.00, до Праги на руки д-ра С. Смаль-Стоцького для наших Стрільців $50.00, до Львова на руки Всеч. о. В. Лициняка дя сиріт два фуд-дрефти $20.00, почта 45 центів. Разом $95.45. В касі остало $3.88.

Дня 14. марта, 1921.

За У. Н. Комітет в Миннеаполис, Минн.:
Онуфрій Шабатура, пред.;
о. М. Данилович, кас.,
Микоа Грубрин, секр.

—o—

БРЕХНЕЮ ЇДУТЬ І БРЕХНЕЮ ПОГАНЯЮТЬ.

Бейон, Н. Дж.

Якийсь новомодний репортер „Єжедневніх", що підписуєсь Канчук, жалуєся на допись, подану мною з Байону, та й ще притім невинно обчернює С. Бойка. Щоби нововпеченому репотерови зпід бари не було так жаль, що то мені С. Батоженкови не вільно писати про загал в Америці, бо я мешкаю в Байоні, то я хочу шепнути пару слів господиням Дудкевичеви і Дурделі, що вони справді уміють підписувати пашпорти на свині, але до редаговання часопису, то їм так далеко, як Канчукови до репотерки і критики. Правди ніхде діти. Я зазначив у своїй дописи, що ви панки-нероби є зрадниками і чорносотенцями, а що воно так і є, то про се свідчить допись поміщена вами напасть сліпенького Канчука, на невинного громадянина С. Бойка, члена 214 відд. У. Н. С. Якби котрий з неробів приїхав до Байону, то з певностию переконавшися, що своєю дописею про С. Бойка пошкодив більше „Єжедневнім" як їм поміг. Кождий Українець з Байону знає гром. С. Бойка яко щирого працівника для української справи, всі се знають, що він не піяк, за якого ви його представляєте в „Єжедневніх", бо своєю тяжкою працею в Америці С. Бойко помагав не тільки українській справі але і придбав для себе і своєї сімі гарний дім. Фанатиків болить, що С. Бойко посідає маєтку до 10 тисяч долярів, але не хоче жертвувати на неробів з „Єжедневніх", на фанатиків і зрадників українського народа. Канчукови тяжко на серци, гей би йому там камінь заляг, бо Бойко не хоче поділитися своєю працею з Канчуком, котрий уже чотирнайцять літ в Америці, а ще від робітників на ліки жебрає.

Сей нероба Канчук в своїй штубацькій базграниині перекручує мої слова і доказує мені, немов то я сказав, що Українці з Великої України за одною неділимою Росією. А тимчасом я писав в своїй дописи: „не найдете ані одного Українця з Радянської України, щоб давав на „Єжедневні", а Москалів тим більше не дасть. Як би Українці з Радянської Украіни годилися на совітський режім, то ви, фанатики, не потребували жебрати на фонд у галицьких робітників. Україна вчислить 38 міліонів Українців, а з них чейже найдеться 5.000 в Америці. А де їх фонд? Чому вони не жертвують на ратованнє Радянської України вашими „Вістями"? Бо вони знають, що з вас за перелетні птахи".

Хиба така темна та сліпа людина, як отой Канчук мігби вичитати в моїх словах, що Українці Великої України за неділимою Росією.

А що Українці з Великої України не годяться з наймитами Троцького, то про те свідчить хочби газетка „Нова Україна", видавана російськими Українцями в Ню Йорку, та поміщене в ній „Открытое письмо ко всем Украинцам в Америке". Російські Українці, хоч їх царський кнут нищив довгі покоління, не хотять йти на службу Троцькому за московські рублі, як роблять панове нероби в Америці.

На закінченнє скажу, що панові Дуткевичови я не дивуюся, що містить дописі Канчука; він ладував колись свині, а тепер ладує свинські статті та свинські дописі.

С. Батіженко.

КОМУНІСТ ПРО ПОЛОЖЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ СЕЛЯН ПІД ПРАВЛІННЄМ МОСКОВСЬКИХ КОМІСАРІВ.

„Нова Доба", орган з кордонної групи Української Комуністичної Партії, містить опис положення українських селян під пановАнням московських комісарів, зладжений одним невідомим українським комуністом на основі довгого побуту на Україні. З опису видно, що пишучий переїзджає на Україну з Московщини:

„Картина міняється майже цілковито, коли біля Курська лишаєш границю і вступаєш на українську землю.

Вже лиха одіж і неможливо попросту обув, яка складається майже виключно з лаптів, вказують достаточно на дуже лиху господарку. Але поминаючи драгтвенньке одіння, яке селяне самі собі доповнюють своїми примітивними хатніми виробами, невдоволення не було би так велике, наколи-б селянство найшло зрозуміння в українського радянського уряду.

Український селянин поводиться так, як би він все чогось боявся.

Я питав в центральних установах, длячого положення таке напружене і чому вони не стараються зближити до селянства, бо в такий спосіб можна би дістати від них подостатком хліба, що уможливило би піднесення продукції. Відповідь на це я дістав таку, що „мовляв з українським селянином по доброму нічого не вдієш, його треба примусити драконівськими засобами віддати хліб, бо добровільно він нічого не дасть".

Представники української комуністичної партії вже нераз звертались до радянських центральних установ і запевняли їх, що коли при розверстці хліба зайдуть які непорозуміння, то вони зобовязуються без всяких перепон їх усунути, але за це жадають дозволу, щоби їм вільно було йти між селян.

Совітські комісарі, майже виключно спроваджені з Москви, в жаден спосіб не хотять дозволити на це домагання українських комуністів, мотивуючи це тим, що вони хотять вести націоналістичну пропаганду серед селянства і підготовити повстання для гетьмана або Петлюри, не маючи на це очевидно найменшої підстави і не робляч ани одної спроби.

Наслідок такої політики є вічні повстання, які називають „махнівщиною" і які криваво здавлюють.

Через це огірчення селян ще більше зростає і вони своїми загонами і своїми крісами сіють правдиве спустошення в рядах спроваджених з Росії військових відділів.

Незвичайно сильні повстання селян вибухають в полтавській і київській губерніях.

Коло Харкова спокійніще.

Характерне є заховання повстанців, коли вони наприклад затримають поїзд.

Вони обшукують — не рабують — цілий поїзд, забирають усю зброю і шукають за російськими комісарами або за комуністами з Росії. Простих червоно армейців і українських або заграничних комуністів оставляють в супокою, заявляючи, що вони большевиків люблять, їм нічого не роблять, бо вони самі є большевиками, а війну ведуть тільки проти жидівських і російських комісарів, які приходять на Вкраїну і її немилосердно визискують. Вони впевняють, що тов. Ленін з Москви не знає всіх неправд і несправедливостей, поповнюваних висланими їм в добрій вірі товаришами на Вкраїну, а Раковський не хоче їх вислухати, бо він сам є насланий. А тому, що всюда панує неправда і несправедливість, то по їхньому, треба хвататись самооборони.

Таким чином ці непорозуміння переходять в кривавий бій цілої самої кляси, але ріжної національности".

До сего короткого але вимовного опису редакція „Нової Доби" додає отсі слова уваги: „З кількох сих речень, бачимо усю ненормальність відносин, які запанували на Вкраїні під російською совітською владою, ложно названою українським радянським урядом, і цілу трагедію, яку мусять переходити українські трудові маси, що з оружжям с руках є приневолені боротися з присланими з московського центра совітськими комісарами і бюрократами, хоча самі, як говорять, є. великими прихильниками большевизму".

ЩО НЕДОКАЗАВ ШЕВЧЕНКО?

(Причинок до розуміння „Кобзаря").

(Спеціяльна допись до „Свободи").

По гарних днях організації всего українства, днях інтензивної праці над просвітою народа, над витвореннем чисто-української культури — прийшли сірі, чорні дні переслідувань, арештів, протоколів для найострійшої кари за любов України для кирило-методіївських братчиків.

Шевченко на тім найбільше потерпів. Його талан тоді тільки що почав розвиватися на добре, як прийшло засланне в студену Сибір на віки... Олександра Кулішева, — Білозерського сестра, разом з своїм чоловіком Паньком, щиро спри-яла Тарасови. Се на її весілю Шевченко, споглядаючи на причепурену і молоду, сказав: Чи се князівна чи королівна! — словами народного звичаю. На се Куліш обізвався: „На чужий коровай очей не поривай, а собі дбай!" І тоді то Шевченко співав, деклямував свої вірші і довго забавлявся з весільними гостями. Ще в 1910. році був в музею Куліша на хуторі у селі Кинашівці коло Борзни той круглий стіл, при котрім сидів між весільними гістьми Тарас. Той вечір споминає Шевченко в отсьому вірші:

Огні горять, музика грає,
Музика плаче, завиває.
Альбазом добрим, дорогим
Сіяють очі молодим.
Витає радість і надія
в очах веселих. Любо, любо,
любо їм, очам негрішним, молодим.

Тоді то молода Ганна Барвінок (псевдонім Ол. Кулішевої) постановила віддати увесь свій посаг, за згодою Куліша, на те, щоби Шевченко поїхав за ті гроші за границю на дальші студії. Тарас цьому дуже врадувався і вибирався їхати на науку в Німеччину. Писав богато, притім зібрав усі свої попередні твори, які ходили по всій Україні, з рук до рук, переписувані потайки.

На Дніпрі в корабли арештовано Шевченка. У валізці мав він усі свої твори. Тоді один знайомий радив Тарасови — кинути у Дніпро валізку іне буде на него доказів. Але Тарас не хотів се зробити, щоби свої твори оставити ще будучим Українцям.

Довго тяглися переслухування, допити, слідча вязниця. І тоді, у вязниці вже, пише Шевченко такі золоті поезії, як прим. „Мені однаково"...

Тоді написав Шевченко під датою: Петербург, 19. V. 1847. нову поезію, присвячену Миколі Костомарову, якого арештовано разом із Шевченком. З тяжким трудом вдалося тут мені позичити „кобзар", видання „Просвіти" львівської і поділюся ним з читачами:

„Веселе сонечко ховалось в широких хмарах весняних.
Гостей зачинених своїх холодним чаєм напували.
І часових переміняли, синемундурних часових.
І до дверей на ключ замкнутих і до решітки на вікні
привик я трохи, і мені не жаль було давно відбутих,
давно похованих, забутих, моїх тяжких, крівавих сльоз.
А їх чимало розлилось на марне поле. Хоч би рута,
а то нічого не зійшло! І я згадав своє село,
кого я там, коли покинув. І батько й мати в домині.
І жалем серце запеклось, що нікому мене згадати.
Дивлюсь: твоя, мій брате, мати, чорнійша чорної землі,
іде, з хреста неначе знята... Молюся, Господи, молюсь,
Хвалить Тебе не перестану, що я ні з ким не поділю
Мою тюрму, мої кайдани...

Тут нагадує поет ту подію, коли то зажурена мати Костомарова, чорна як земля з великої жури, ходила просити катів московських, щоби їй дозволили побачитися з сином.

Та була ще друга причина, що Шевченко пише: „Молюся Господи, що нізким не поділю мої кайдани..." Як-раз перед арештованнєм оженився був Костомарів. Його молоденька жінка, Полька, якось не спішилася відвідати арештованого мужа, а опісля забавлялася весело з тими московськими офіцерами. Чи не боліло серце з того у Костомарова? Знав се і Шевченко, хоч мовчав.

Аж на старі літа Костомарова, як він вже добре мався і славний був, а його жінка тимчасом „вишумілася" по світі, добре погуляла, вернулася вона, як той блудний син, до Костомарова назад... І він простив їй все...

Таку то трагедію крім політичної ще й особисту переходили наші вязні.

Се все спомини, а оповіла їх мені сама Ол. Кулішева 1909. року, коли я з М. Євшаном та М. Угрином загостив на її хутір. Чи в біографії поета є про се згадка, чи нема — не знаю. Ще пригадую собі таке: Як Шевченко вернувся вже з Сибіру і жив у Петербурзі під поліційним доглядом, терпів на безсонницю та ще здається, гостець, якого набув на Сибірі. Нераз тоді ходив цілими ночами по Петербурзі. Знайшовшись випадково під памятником Петра I, московського царя, де написано: „Первому вторая", починав в найбільшім роздражненню деклямувати те місце з „Сна", за яке пішов на Сибір: „Се той первий, що розпинав нашу Україну, а „вторая" (Катерина) доконала вдову сиротину. І ще імпровізував дальше, стискаючи кулаки, та відгрожуючись ними до памятника. Земляки, як се виділи, зараз забирали Шевченка звідтіль, щоби знов не дістався за се на Сибір, та він ще довго потім не міг заспокоїтися...

Зарічів, на Закарпатю, 6. II. 1921.

Богдан Заклинський, учитель.

ВІДДІЛ ОХОРОНИ ЗДОРОВЛЯ.

Док. мед. Мусій Кадець.

Починаючи від сеї суботи „Свобода" буде містити в рубриці **„Відділ Охорони Здоровля"** статті на загальні гігієнічно-санітарні і медичні теми.

Др. М. Кадець, котрий недавно прибув з України й отворив лікарський офіс в Ню Йорку, згодився писати до „Свободи" статті на згадані теми, які будуть постійно міститись в сій рубриці.

Др. Кадець буде у „Свободі" також подавати відповіді на запити.

ПЛЯМОВИЙ ТИФ.

Вже кілька місяців як в Америці почалась енерґійна боротьба проти тифу. Щодня в Ню Йорку, Бостоні, Филаделфії й інших містах в Злучених Державах задержують для лікарських оглядин не тільки одиноких пасажирів чи цілу 3. клясу, де переважно їдуть іміґранти, але корабель за кораблем і всі пасажири, незалежно від кляси, в котрій приїхали, проходять лікарські оглядини, кварантанну.

Хто ще тепер не знає, що тиф знищив і ще нищить щомісячно десятки тисяч людий в старім краю, найбільш у Східній Европі?

Ось чому наща перша стаття й буде про отсю недугу.

Плямовий тиф (також: тифус; висипковий тиф; шпитальна, кишкова, корабельна, та вязнична горячка) є страшенно зарозлива недуга, відома ще з XI. століття, як не ранійш. Всі країни Европи перенесли пошести тифу. Кожда армія віддавала тифови значну частину свого війска. В XVI. століттю італійський лікар Фрацасторі пізнав заразливість тифу, котрий уніс 30 тисяч людий з війска Лотрека, а потім розповсюджувався по горішній Італії, де тоді був голод.

В трийцятилітній війні більше згинуло від тифу ніж зброї. Тесаме знаємо за французьке війско Наполеона. Кримська війна також мала страшенну пошесть тифу.

В. 1846—8 рр. в Анґлії було більш міліона випадків тифу, а в Ірляндії більш як 300 тисяч. То все послідувало за голодом, котрий там був тоді.

А вже щодо Росії та Балкану, так там пошести тифу досі ще ніколи не припинились. В той час як Західна Европа, пізнаючи тісну звязь тифу з брудом, взялась санітарними мірами його спинити і зробила великий успіх, — Східна Европа ще й досі віддає тифови десятти тисяч щомісячно.

За 9 літ, від 1900 до 1909 р., в бувшій Росії було яких 575 тисяч хорих тифом, з котрих померло 42 тисячі. На Балкані було ще гірше.

А що тиф тепер витворяє в Східній Европі, можна судити по гробовищам з новими хрестами та свіжими могилами. Ніколи не забуду цих переповнених гробовищ за кождим селом та містом на Україні, Великій і в Галичині. Ці свіжі могили та нові дубові хрести, котрі покривають не тільки старі сільські цвинтарі, але ще й кілька акрів поза цвинтарем — нові прилучення. А де нема нового прилучення, то певно побачиш послідки старих могил з новими хрестами понад знов свіжими могилами. То ховали в старих могилах ізза недостачі місця. І це все жертви тифу! Цілі села були знищені тифом. В богато місцевостях цілі родини згинули, бо з дому 1—2 лишилось.

Причини Плямового Тифу та як він передається.

Причини цеї недуги є досі не відомі. Але відомо, як зараза передається. Всі досліди показали, що воші розносять заразу від хорих до здорових. І тому, щоб припинити пошести тифу, треба насамперед знищити воші і увільнитись від них. Яку велику ролю тут грає вош, можу покликатися на деякі випадки з власної практики на Вкраїні для ілюстрації.

У моїм шпиталі в Харкові, зимою 1916 року, одного дня прийшла одна доглядачка до перевязування ранних жовнірів і взялась одягати чисту білу шпитальну капоту, що митниця (цловий уряд) принесла. Не скінчила ще першої перевязки, як крикнула, що щось її в шию вкусило. Скинула капоту і знайшла вош. Стали ми жартувати з нею, що вош її тифом заразила, хотяй в шпиталі в нас тифу не було тоді, та й скоро про це забули. Минуло 10 днів, і наша доглядачка дійсно захоріла тифом. Розслідуванне випадку з капотою виявило що митниця взяла на ніч до дому кілька капот до прасування, а рано слідуючого дня принесла їх до шпиталю. Її чоловік болів тифом в тій же хаті і вже почав було видужувати.

Ще один цікавий випадок з Харкова. Один лікар занедужав тифом. Його взяли до дому, де він лишився до одужування. Питаннє воший було найважнійше для родини і тому з самого початку його мили та чистили, хоч нічого на ньому не находили. Його мати дбалася так богато, що не відступала від нього весь час і так змучилась, що нераз тут засипала на ліжку біля нього. Не бачучи на це, ні його мати, ні інші члени родини від нього не заразились. Бо воший не було!

За яких 3 місяці взяли до дому нову куховарку. Проходить тиждень і дівчина захоріла тифом. Ще 2 тижні й жінка лікаря захоріла тифом, а потім ще 2 членів родини. По огляненню річий куховарки там знайшли воші.

І так лікар, котрий був цілком чистий від воший, своєї матері, котра лежала коло нього на ліжку підчас недуги, не заразив, а куховарка з вошивими річами під ліжком заразила три особи в домі.

Чи се не досить виразно доказує, що де нема воший, там не буде тифу і що для того, щоб не розповсюджувати тифу, конче треба знищити воші?

Ось чому тепер бувають такі строгі лікарські оглядини іміґрантів. І тому одна вош на іміґранті тому два тижні задержала цілий корабель і всі пасажирі мали відбути 2 тижневу кварантанну. Бо де є одна вош, там їх буде і більше. Та не треба забувати, що плідливість воший така, що одна самиця за 8 тижнів розплодить нащадків в пять тисяч штук.

Старі англійські писменники, описуючи плюндруваннє тифу, приводять випадки, де на засіданнях суду, куди приводили арештантів з вязниць, богато членів суду занедужало тифом і померло. Зараза заносилась та передавалась вошами арештантів.

Найбільш тиф лютує зимою, коли люди більш по хатах та ще тісно мешкають і сплять всі разом. Взагалі живуть в услівях несанітарних. Та й ще в часі голоду.

Звичайно плямовий тиф іде по слідах війск. Отсе маємо потрійну спілку (троїстий аліянс): війна, голод, пошести. Це тепер переживає східна Европа.

Обяви Плямового Тифу.

Нагла дрож, болі в голові та усьому тілові, руках та ногах. Часами також заворот і блювота. Горячка підноситься швидко до 104°F (40°C) і висше і з незначними змінами лишається так 13—17 днів, коли, в сприятливо упливаючих випадках, наступає криза і горячка падає. Між 3 та 5 днем на тілі, руках, ногах, лиці виходить рясна висипка (плями).

В фатальних випадках горячка підноситься звичайно дуже швидко до 108°F і висше (42.2°C).

Смертність від плямового тифу 12%—20%, але в Східній Европі, особливо на Вкраїні, у Галичині та в Росії вона тепер куди більша, бо нарід замучений війною, голодом, нестатком та одсутностю лікарської помочі. Між дітьми смертність низша.

Щодо лікування, найвірнійший спосіб то є запобіжний, чи охоронний. Треба жити в санітарних (здоровляних) услівях. Обявіть війну вошам. Осмотріть одежу, чи не залізла вош. Подалі від хорих тифом та від таких, що мешкають в хаті, де є тиф.

Як увільнитись від воший.

Найліпший спосіб натирати добре на ніч голову й волоссе нафтою та завязати хусткою. Рано вимити голову милом і горячою водою та вичісувати густим гребінцем. Можна повторити се 2 до 3 рази. Для одежі нафталін, як проти молі. В дорозі, на зелізницях, та й ще в старім краю, де у ваґонах тісно і брудно, не роздягатись, не лягати ані сідати на підлогу ваґона, як то тепер звичайно робиться в старім краю. Як нема ліпшого місця як підлога, не сідати взагалі. Завсіди везіть зі собою нафту і нафталіну. Насипте нафталіни по кишенях та мішочок на шиї під сорочкою. Нафта на голову, на волосє, часами трохи й на одежу: ковнір та рукави. При першій нагоді осмотріть себе, чи нема воший на одежі. Як тільки приїхали, знов оглядіть одежу; вивітрюйте на дворі добре і вичистіть. Вимийтесь, викупайтесь і чекайте 10 днів, щоби бути певним, що не заразились тифом в дорозі. Як самі себе не будете берегти, ніхто того за Вас не зробить.

В часи моїх розїздів по старому краю, я ніколи в дорозі не спав в ліжку, де я людий чи хати не знав, чи то був готель, чи приватне мешканнє. Замісць того я завсіди спав на своїх річах на столі, по середині кімнати з відкритим вікном; все кругом обсипав нафталином: підлогу, і стіл, і свої речі. Часами навіть не роздягався. Раз в Рівнім, на Волині, мене просили взяти подушку і запевняли, що цілком чиста. Так просили, що не міг відмовитись. Тоді я їм пропонував оглядини подушки наперед. Взяв свій електричний світич і не поспіє ще стягнути пошиванку, як вже примітив на насипці першого свого ворога — вош. Шукати більше вже не хотів. Віддав подушку з вдячностю і далі спав без неї як і завсіди в дорозі.

І тифом ще досі не хорів!...

ЗАМІТКА.

Як би хто хотів звернутися з якими запитами в справі лікарської охорони здоровля, нехай пише на адресу:

Dr. M. M. KADETZ,
c/o Svoboda,
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Відповідь може бути у „Свободі", а хто хоче особистої відповіді, нехай долучить заадресовану коверту з 2-центовою маркою.

ЗАЯВА.

Донесено мені, що на деяких українських інституціях в Ню Йорку появились оголошення, в котрих сказано, що я маю промовляти на вічу в Ню Йорку в неділю 20. марта с. р.

Оголошеннє се полягає на якімсь непорозумінню, бо ніякий комітет ані жадні приватні особи ніколи не зверталися до мене з пропозицією промовляти на сім вічу. Я щойно сегодня припадково дізнався від знакомих про се оголошеннє. На згаданім вічу в Ню Йорку я тимбільше промовляти не буду, що того самого дня я маю промовляти на вічу в одній місцевости поза Ню Йорком.

Ню Йорк, 19. марта, 1921.

Др. Льонгин Цегельський.

СТАРОКРАЄВІ ПОСМЕРТНІ ВІСТИ.

Катерина з Січинських Темницька, жінка о. Николая гр.-кат. пароха в Устю зеленім, уроджена 25. марта 1876 р. упокоїлася дня 31. січня 1921 р. на западеннє легких. Вже з рідного дому, будучи сестрою бл. п. Андрія Січинського, адвоката в Перемишли, та бл. п. о. Николая Січинського, бувшого посла до сойму — винесла покійна правдиву і горячу любов до рідного народа та глибоке зрозуміннє його трагічної історичної долі. Ставши жінкою Николая Темницького була його щирою товаришкою та підпорою у його довголітній праци на поли політичного та культурного освідомлення народніх мас головно в гусятинські повіті. В тім дусі любови до рідної землі та народа виховала Покійна свої діти: Марію замужну за д-ром Короликом, опісля за проф. Ростковичем, та синів Володимира, бл. п. Омеляна і Мирона. Незвичайно трудолюбива, постійного щирого характеру, кождої хвилі готова до посвяти своїх інтересів та своєї особи як для своїх найблищих, так і для суспільних справ світила приміром найліпшої жінки і мами та найкращої горожанки. З щирою радістю витала усі успіхи свойого народа, глибоким сумом проймали її його неудачі. Серед рідних, приятелів і знакомих лишає по собі найкращу память. В. Т. П.

З ПОЛЬЩІ.

Нещастя з 1000 марківками.

П. К. К. П. повідомляє, що 1000-маркові банкноти з датою 17. мая 1919 р. і підписами директорів Адама і Зажицкого та головного скарбника Карпуса, на білому папері з водними знаками в формі білих орлів тепер є нумеровані дещо більшими числами зі звіздою з права, а серії зачинаються від букви З.

„Міністерство помилок і недбальства".

Під повисшим заголовком пише варшавський „Нарук":

„Російський міністер фінансів з часів Олександра II. Ґрейґ говорив з Ротшільдом в справі позички. Фінансовий можновладець держався відпорно, але по розмові змінив погляд і висловився так: Росія мусить бути незвичайно богатим краєм, коли може позволити собі на такий люксус, як мати міністра фінансів, що не має найменчого поняття про економію і фінанси. В тім сенсі і наш міністер Сапіга міг би становити доказ, що держава станула так сильно, що не потребує журитися про свої закордонні справи. Мусить усе йти прекрасно, коли навіть такий міністер вистарчає".

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

СОЦІЯЛІСТИ АЛЬЗАЦІЇ ПРОТИ ДИКТАТУРИ МОСКОВСЬКОЇ.

Дня 8. марта відбулася в місті Мільгавзен конференція Соціялістичної Федерації Горішного Рену, котра обєднює усі соціялістичні орґанізації в провінції Альзації та Льотаринґії, котрі недавно перебрала від Німеччини Франція. Ся конференція подавляючою більшостю постановила запротестувати проти ухвали недавного зїзду французької соціялістичної партії в Тур, котрий постановив прилучитися до московського Третого Інтернаціоналу та переіменувати французьку соціялістичну партію на французьку комуністичну партію. Головним речником опозиції проти московських диктаторів виступав французький соціяліст Льонґет, котрий ще до недавна був комуністом, та котрий їздив до Москви як большевик. За ним заявилися прямо чотири пяті зїзду та майже усі посли та урядники, вибрані соціялістами. Так приміром з 18 соціялістичних членів міської ради в Мільгавзен лише один заявився за комуністичними ухвалами в Тур, а з 12 соціялістичних радних в місті Кольмар ані один не пішов з большевиками. Те саме відноситься майже до всіх соціялістичних урядників в Альзації. Підчас референдум серед членів соціялістичної партії в такім великім місті, як Ліль, лише 61 голос заявився за комуністичною партією, а 1,633 проти неї. Члени Соціялістичної Федерації Марни голосували також значною більшостю проти комуністичної партії.

ДИВНЕ ОРЕЧЕННЄ СУДДІ ПРОТИ ЯСНОВОЛОСИХ ЖЕНЩИН.

Як двох адвокатів стали спречатися онигді перед нюйорським судом, які присяжні судді ліпші, суддя Віліям Морис перервав їм і заявив: „Мені стидно за вас, панове, що ви спе137речаєтеся так довго над такою справою. Щоби покінчити уже з тою суперечкою, я рішаю, що лава присяжних суддів має складатися з трох мущин та трох женщин". Тут він поправив окуляри і додав: „Але не бльондинки. Бльондинки за легкодушні". На салі на хвилю заметушилося; деякі ясноволосі женщини повставали, немовби хотіли протестувати, але суддя не дав собі перервати і казав свому клеркови: „Поклич усі женщини-брунетки наперед, щоби їх випитувати, чи можуть бути суддями присяжними". І за коротку хвилю уже три брунетки сиділи на лаві присяжних суддів. Лише одна протестувала, що вона не може засідати на лаві, бо вона має іти домів варити їсти чоловікови. „О, се дуже важний обовязок",—каже суддя,—„зараз по сім найважнійший. Але ми скоро полагодимо сю справу і пустимо вас домів. Я зі своєї сторони буду говорити як найменче і не дозволю адвокатам пописуватися пустим говореннєм".

ДІСТАВ 5 ДО 8 ЛІТ ТЮРМИ ЗА ЗВЕДЕННЄ ДІВЧИНИ.

Нюйорський суддя засудив фотоґрафа Джека Робина на 5 до 8 літ тюрми в тюрмі Сінґ Сінґ за те, що він звів 17-літну Мей Смит. Дівчина прийшла до робітні, прочитавши його оголошенне за робітницями в часописи; фотоґраф загрозив її револьвером та замкнув її в ателіє, поки не прийшла поліція і не увільнила її.

ДЛЯ ОХОРОНИ ПЕРЕД РОЗБИШАКАМИ.

Щоби охоронитися перед можливим нападом розбишак, Ди Стетен Аайленд Сейвінг Бенк на Стетен Айленд, Ню Йорк, уставила на будинку сирену корабельну, котрої гудіннє можна чути на дві милі довкруги. На столику в уряді банку перед кождим урядником находиться електричний ґузик, котрого потисненне вправляє в рух сирену.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

Оголошення женитьби не приймається. — За оголошення пошукувань платиться 10 центів за стрічку (5 слів) за одно поміщеннє, за більше разів дається відповідний опуст. Дворазове оголошення з 5 стрічок $1.00.—

Пошукую у важній справі **ПАНЬКА ПІГАЧ**, село Велдіж, повіт Долина, Гал. Хтоби о нім знав, або він сам, прошу повідомити на адресу: **CATHERINE KRUPCZYN, 39 First Ave., c/o Shutka, New York, N. Y.** 65-67

ДЯКОУЧИТЕЛЬ з добрим голосом пошукує посади. Розуміє дуже добре провадити хор, школу дітий, уряджуванне представлень і концертів. Місце можу обняти сейчас. Листи прошу адресувати: U. S., ДЯКОУЧИТЕЛЬ, c/o „Swoboda". 66-7

Брат мій, **Росолюк Іван**, родом з Росільної, пов. Богородчани, Галичина, виїхав в 1909 році до Америки. Цілий час до війни перебував в місцевости **Jersey City, N. J., 62 Essex Street**. Від 6 літ не маю від нього жадної вістки, тому прошу ласкаво, щоб він або хто знає про нього, звернувся на адресу: РОСОЛЮК СЕМЕН, stud. techniky, Praha III. ul. Lazensk c. 6, Ces. Slov. Rep. 66

ВАЖНЕ! Один чоловік в Ню Йорку, родом з села Псари, рогатинського повіту, Галичина, хоче спродати поле в старім краю. Нехай ніхто не важиться купити, бо це поле є записане на його жінку, яка жиє в старім краю з дрібними дітьми. 66-7

ГР.-КАТ. ПАРОХІЯ в **Maizeville, Pa.** (240 родин), потребує сейчас дякоучителя. Услівя: бездоганний характер, школа, хор, представлення. Платня 90 дол. Голоситись листовно або особисто на свій кошт до: **ELIAS KACZMARIK, Mahanoy Plane, Pa.** 66-69

Юлія Ошуст пошукує свого брата **ПЕТРА ОШУСТ.** Походить зі Славонії, село Капіжи, повіт Брот, Австрія. Має перебувати десь в Кліввленді, О. Хто знавби про нього або він сам, нехай зголоситься в дуже важній справі на мою адресу: **JULIA OSHUST, 25 York St., New Haven, Conn.** 65-7

СПАЛЬНЯ до винайму на одну або дві особи. Голоситись від 10. години рано до вечера, до **W. SCHULTZ, 564 E. 158th St., Bronx, New York City.** 65-6

НА ПРОДАЖ гросерня і делікатесен, між славянськими людьми і американцями, бизнес добрий, тижневий торг до $900.00, добре уладженне. Товар свіжий. Продаєсь з причини виїзду до краю, за приступну ціну. Голоситись до стору: **23 Hackensack Ave., Weehauken, N. J.** (повисше Гобокен). 65-66

ФАРМА НА ПРОДАЖ. Хто бажає остатися в Америці щоби мати гарне життє для себе і своєї родини, нехай купить собі фарму. Я дам добру пораду як хто до мене приїде, бо сам роблю на фармі і знаюся на землі, на худобі і на машинах. Сейчас маю на продаж 96 акрову фарму, в тім 10 акрів ліса грубого і пасовиско а решта оране поле, добрі будинки, добрі 2 доми, один на 8 а другий на 10 кімнат, 3 стайні і курники, шанта для безрог, два сади, вода жерельна, 10 коров, 2 коні, 1 бугай, 2 безроги, стадо курий, знаряди фармерські і цілий збір з минувшого року. На фармі росте тютюн. Ціна $6.600; вплати $3000, а решта на сплати по $100 річно і 5% до кінця сплати. Приїздждайте до мене сейчас; я маю богато инших фарм, малі і великі. Адреса: 66-7

W. PETRINA,

Box 119, Rome, N. Y.

НА ПРОДАЖ — 38 акрова фарма; 2 коні, 9 коров, жорна, машина до картофель, плуг, борона, граблярка, 8 акрів красного грубого ліса а 30 акрів упранної землі, глинковатої і масної. Торік властитель продав за $700 картофель з 3 акрів. Є 50 яблінок і других овочевих дерев. Добре сбмальований на 6 кімнат дім. Стайня 30 до 40 стіп. Ціна $6000. По услівя і карту землі писати: **C. E. STEWARD, Lundy's Lane, Pa.** 65-6